

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 03
Rotel 030108

DOM
2024-02-23
Stockholm

Mål nr
T 7505-23

Sid 1 (7)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Södertörns tingsrätts dom 2023-05-05 i mål T 19955-22, se bilaga A

PARTER

Klagande

Thomas Mourad, 20221115-0939
Krögarvägen 2 Lgh 2002
145 52 Norsborg

Ställföreträdare: Marina Mourad
Adress som ovan

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat Curt Jakobsson
Advokat Curt Jakobsson AB

Motpart

Jenny Sivén-Lassen, 19940912-0905
Ödebo 417
384 93 Ålem

Ombud: Advokaterna Elisabeth Aronsson och Emmy Hallbeck
Visioner Advokatbyrå AB

SAKEN

Fastställande av faderskap

HOVRÄTTENS DOMSLUT

- Hovrätten ändrar tingsrättens dom på så sätt att hovrätten förklarar att Thomas Lassen, 19620110-2479, är far till Thomas Mourad, 20221115-0939.
- Hovrätten fastställer ersättning enligt rättshjälpslagen åt Curt Jakobsson till 30 456 kr. Av beloppet avser 22 965 kr arbete, 1 400 kr tidspillan och 6 091 kr mervärdesskatt.

Dok.Id 2019839

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 669 80

E-post: svea.avd3@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Thomas Mourad har yrkat att hovrätten ska fastställa att Thomas Lassen, 19620110-2479, är hans far.

Jenny Sivén-Lassen har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

PARTERNAS TALAN I HOVRÄTTEN

Thomas Mourad har till stöd för sin talan i hovrätten anfört samma omständigheter som i tingsrätten.

Jenny Sivén-Lassen har till stöd för sitt bestridande åberopat samma omständigheter som i tingsrätten. Hon har inte heller i hovrätten vitsordat att Thomas Mourad tillkommit genom en assisterad befruktning vid vilken Thomas Lassens spermier har använts.

UTREDNINGEN I HOVRÄTTEN

Hovrätten har tagit del av samma utredning som tingsrätten. Därutöver har på Thomas Mourads begäran vittnesförhör hållits med Klaus Dietz och Håkan Jansson. Thomas Mourad har även lagt fram ytterligare skriftlig bevisning i form av ett intyg från den ryska kliniken där behandlingen utförts och ytterligare sidor från en bilaga till det avtal som Marina Mourad och Thomas Lassen träffat med kliniken. Bilagan innehåller information om frivilligt samtycke och det anges också vad som ska gälla om en av makarna avlider.

Såväl Klaus Dietz som Håkan Jansson har förklarat att de kände till den medicinska behandling som Marina Mourad och Thomas Lassen genomgick i Ryssland för att få barn och att Thomas Lassen för dem uttryckt att han gärna ville ha barn med Marina Mourad.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Rättsliga utgångspunkter

Som tingsrätten har redogjort för aktualiserats bestämmelserna i 1 kap. 1, 5 och 8 § föräldrabalken i detta mål. Bestämmelserna i 1 och 8 § första stycket är så kallade presumtionsregler och det är därför naturligt att i första hand pröva om faderskapet kan fastställas med tillämpning av dem. Om ingen presumtionsregel är tillämplig ska domstolen pröva om faderskapet kan fastställas i enlighet med 5 §.

Av 1 § följer att om modern vid barns födelse är gift med en man, ska denne anses som barnets far. Detsamma gäller, om modern är änka och barnet föds inom sådan tid efter mannens död att barnet kan vara avlat dessförinnan. Presumtionen gäller även om barnet har tillkommit genom assisterad befruktning (se prop. 2017/18:155 s. 60). Faderskapspresumtionen kan brytas i de situationer som anges i 2 §, bland annat om det på grund av barnets arvsanlag eller någon annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen inte är barnets far.

I 8 § första stycket anges att om modern har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen med samtycke av en man som var hennes make eller sambo och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen, ska den som har lämnat samtycket anses som barnets far.

Mannens samtycke ska avse hela behandlingen, det vill säga både befruktning av ett ägg utanför en kvinnas kropp och införande av ägget i en kvinnas kropp (se prop. 2017/18:155 s. 67 f.). På samma sätt som gäller för 1 § kan faderskapspresumtionen brytas i de situationer som anges i 2 §.

I 5 § första stycket regleras tre situationer när rätten genom dom ska förklara en man vara far till barnet. Enligt första punkten ska rätten förklara en man vara far om det genom en genetisk undersökning är utrett att han är barnets far. Bestämmelsen gäller även om barnet har kommit till genom assisterad befruktning. Det går att fastställa faderskap även efter att mannen har avlidit med hjälp av blodundersökning av

släktingar. Dessa är dock inte skyldiga att underkasta sig blodundersökning. Andra punkten avser situationen att en man har haft samlag med barnets mor under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom samlaget. Slutligen följer av tredje punkten att rätten ska förklara en man vara far om det är utrett att en insemination eller befruktning utanför kroppen har utförts med hans spermier under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen. Något krav på samtycke ställs inte upp och bestämmelsen är tillämplig också när behandling har utförts med ett donerat befruktat ägg (se Walin m.fl., Föräldrabalken, kommentaren till 1 kap. 5 §, 2023, version 22, JUNO).

I 5 § andra stycket anges att faderskapet inte kan fastställas genom dom för en man som är spermiedonator enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m.

Innan en befruktning sker ska läkaren enligt den i Sverige gällande regleringen, lagen om genetisk integritet m.m., kontrollera att de förutsättningar som anges i lagstiftningen är uppfyllda, det vill säga att den kvinna som befruktas är gift eller sambo och att mannen har skriftligen samtyckt till befruktningen. I förarbetena till 1 kap. 5 § föräldrabalken uttalas dock att om en befruktning någon gång skulle ske i strid med [dåvarande] bestämmelserna bör det inte påverka möjligheterna att fastställa faderskapet i domstol (se prop. 2004/05:137 s. 53).

Att det i 5 § andra stycket endast stipuleras ett undantag för när faderskap ska fastställas – när en man är spermiedonator enligt 6 eller 7 kap. lagen om genetisk integritet m.m. – har motsatsvis ansetts leda till att i andra fall kan talan om fastställande av faderskap föras mot en spermagivare under den förutsättningen att ingen annan man ska anses som far enligt 1 kap. föräldrabalken (se Singer, Föräldrabalken, kommentaren till 1 kap. 5 §, Karnov, JUNO). I två avgöranden från Svea hovrätt i april 2016, mål T 7894-15 och T 7895-15, fastställdes en spermiedonator som far till barn tillkomna genom insemination i egen regi.

Hovrätten kommer, liksom tingsrätten, att pröva förutsättningarna för fastställelse av faderskapet enligt de nämnda bestämmelserna trots att Thomas Mourad uttryckligen har angett 1 kap. 8 § föräldrabalken som tillämpligt lagrum.

Hovrättens bedömning

Ska Thomas Lassen anses som far till Thomas Mourad med stöd av någon presumtionsregel?

Som tingsrätten har konstaterat hade Thomas Lassen avlidit när Thomas Mourad föddes. Eftersom Thomas Mourad inte heller kan ha avlats innan Thomas Lassen avled kan presumtionen i 1 § inte användas för att fastställa faderskapet.

När det gäller tillämpligheten av presumtionsregeln i 8 § första stycket konstaterar hovrätten att en av förutsättningarna enligt bestämmelsens ordalydelse och förarbetsuttalanden är att barnets mor var gift eller sambo med mannen när behandlingen utfördes och att han har samtyckt till den behandling som lett till att barnet tillkommit. Med behandling avses både befruktning av ett ägg utanför en kvinnas kropp och införande av ägget i en kvinnas kropp.

Det är ostridigt att Marina Mourad inte var gift eller sambo med Thomas Lassen när det befruktade ägget fördes in i hennes kropp. Redan med hänsyn till det kan presumtionsregeln inte vara tillämplig. Hovrätten prövar därför inte om Thomas Lassen i och för sig har gett ett giltigt samtycke till att behandlingen fullföljdes efter hans död.

Ska rätten förklara Thomas Lassen vara far till Thomas Mourad med stöd av bestämmelserna i 1 kap. 5 § föräldrabalken?

Till att börja med konstaterar hovrätten att 1 kap. 5 § första stycket 1 och 2 inte är tillämpliga. Någon blodundersökning av Thomas Mourads släktingar finns inte och hovrätten saknar möjlighet att ålägga släktingar att genomgå en sådan undersökning. Det är heller inte aktuellt att utreda om Thomas Mourad har tillkommit genom samlag.

Frågan är därför om det i enlighet med 1 kap. 5 § första stycket 3 är utrett att en befruktning utanför kroppen har utförts med Thomas Lassens spermier under den tid då Thomas Mourad kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att Thomas Mourad har tillkommit genom behandlingen.

Marina Mourad har på ett trovärdigt sätt under sanningsförsäkran förklarat hur hon och Thomas Lassen kom fram till att de skulle genomgå behandlingen, hur de hittade den ryska kliniken, att de noga satte sig in i de avtalsvillkor som gällde för behandlingen och hur behandlingen sedan gick till. Hennes uppgifter får delvis stöd av Klaus Dietz och Håkan Janssons uppgifter. Även Jenny Sivén-Lassen har vidgått att hon känt till planerna på behandlingen. Vidare ser hovrätten ingen anledning att ifrågasätta äktheten av det avtal som Marina Mourad och Thomas Lassen träffat med den ryska kliniken. Mot den bakgrunden anser hovrätten att Thomas Mourad, som har bevisbördan i detta avseende, har visat såväl att befruktning utanför kroppen har utförts med Thomas Lassens spermier under den tid då han kan ha tillkommit som att det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att han har tillkommit genom behandlingen.

De krav som uppställs i 1 kap. 5 § första stycket 3 för att förklara att Thomas Lassen är far till Thomas Mourad är alltså uppfyllda.

Som tingsrätten har redogjort för skulle det i Sverige inte vara möjligt att fullfölja en behandling sedan en av makarna avlidit. Frågan är om detta, samt det faktum att lagstiftaren möjligen inte har förutsett att en situation som den nu aktuella skulle kunna uppstå, hindrar att domstolen förklarar att Thomas Lassen är far till Thomas Mourad.

Hovrätten anser att det faktum att lagstiftaren i 1 kap. 5 § andra stycket har valt att endast ange ett undantag för när faderskap kan fastställas, nämligen när en man är spermiedonator enligt 6 eller 7 kap. lagen om genetisk integritet m.m., talar för att lagstiftaren har avsett att i andra fall kan faderskapet som regel fastställas om förutsättningarna för det är uppfyllda och under förutsättning att ingen annan man ska anses som far enligt 1 kap. föräldrabalken. De skäl som anförts för det undantag som införts gör sig vidare inte alls gällande i fall där makar gemensamt beslutat sig för att genomgå en behandling med befruktning utanför kroppen. Tvärtom talar barnets bästa

och barnets rätt till kunskap om sitt ursprung starkt för att faderskapet ska kunna fastställas i en sådan situation. De konsekvenser ett fastställande av faderskapet eventuellt kan få för dödsboet leder inte till någon annan bedömning.

Sammantaget anser hovrätten att omständigheterna är sådana att Thomas Lassen med stöd av 1 kap. 5 § första stycket 3 ska förklaras vara far till Thomas Mourad. Tingsrättens dom ska ändras i enlighet med det anförda.

Ersättning

Curt Jakobsson har yrkat ersättning för 21 timmars arbete. Han får anses skäligen tillgodosedd med ersättning motsvarande 15 timmars arbete.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2024-03-22

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Maria Hölcke och Viveca Lång, referent, tf. hovrättsassessorn Kristina Persson samt nämndemännen Ann-Katrine Rundberg och Leif Haag.

Rättelse/komplettering

Dom, 2023-05-05

Rättelse, 2023-05-05

Beslut av: rådmannen Fredrik Nydén

Curt Jakobssons ersättning ska rätteligen uppgå till 35 881 kr.

PARTER**Kärande**

Thomas Mourad, 20221115-0939
Krögarvägen 2 Lgh 2002
145 52 Norsborg

Ställföreträdare: Ida Lithner
Socialförvaltningen Botkyrka
147 85 Tumba

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen: Advokat Curt Jakobsson
Advokat Curt Jakobsson AB
Box 3517
103 69 Stockholm

Svarande

JENNY Amanda Majken Sivén-Lassen, 19940912-0905
Ödebo 417
384 93 Ålem

Ombud: Advokaterna Emmy Hallbeck och Elisabeth Aronsson
Visioner Advokatbyrå AB
Box 37
527 21 Oskarshamn

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
 2. Curt Jakobssons ersättning enligt rättshjälpslagen bestäms till 28 705 kr, varav 7 176 kr avser mervärdesskatt.
-

YRKANDEN M.M.

Målet har inletts genom att Thomas Mourad ansökt om stämning och begärt att tingsrätten ska fastställa att den avlidne Thomas Lassen, 19620110-2479, är hans far.

Jenny Sivén-Lassen, som är Thomas Lassens dotter, har bestritt yrkandet.

UTREDNINGEN I MÅLET

Vid huvudförhandlingen har Marina Mourad, som är mor till Thomas Mourad, och Jenny Sivén-Lassen hörts under sanningsförsäkran. På Jenny Sivén-Lassens begäran har också vittnesförhör hållits med Samuel Sivén-Lassen. Viss skriftlig bevisning har även lagts fram.

DOMSKÄL**Vad har hänt?**

När Thomas Lassen dog den 23 september 2021 var han gift med Marina Mourad. Parterna hade en kort tid innan hans död besökt en fertilitetsklinik i Ryssland där parterna lämnat ägg och sperma. Parterna hade även signerat ett avtal som innebär att kliniken skulle genomföra en assisterad befruktning där ett ägg som befruktats med Thomas Lassens sperma skulle sättas in i Marina Mourad.

Så kom inte att ske vid den tidpunkt som parterna avsett eftersom Thomas Lassens avled dessförinnan. Marina Mourad har dock uppgett att hon i början av 2022 själv återvände till kliniken i Ryssland och fullföljde behandlingen, genom att embryot sattes in i hennes livmoder. Hon blev gravid och i november samma år föddes sonen Thomas.

Jenny Sivén-Lassen har uppgett att hon inte kan vitsorda dessa omständigheter. Tingsrätten finner dock inga skäl att ifrågasätta dem. Som Marina Mourad uppgett är

det inte särskilt sannolikt att hon, till följd av sin ålder, blivit gravid utan en assisterad befruktning. De handlingar hon gett in visar också enligt rätten att parterna har anlitat en klinik i Ryssland i syfte att få hjälp med att genomföra densamma. De uppgifter hon lämnat under sanningsförsäkran framstår också som trovärdiga. Tingsrätten anser därför att det i och för sig får anses utrett att Thomas Mourad tillkommit genom assisterad befruktning på sätt som gjorts gällande i målet och att Thomas Lassen rent biologisk är far till Thomas Mourad.

Rättsliga utgångspunkter

Av 1 kap. 1 § föräldrabalken följer att om modern är gift med en man när barnet föds, ska denne anses som barnets far. Detsamma gäller, om modern är änka och barnet föds inom sådan tid efter mannens död att barnet kan vara avlat dessförinnan.

I 8§ samma kapitel sägs att om modern har genomgått en insemination eller befruktning utanför kroppen med samtycke av en man som var hennes make eller sambo och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen ska den som har lämnat samtycket anses som barnets far.

Slutligen sägs i 5 § att när faderskap ska fastställas genom dom, ska rätten förklara en man vara far om...det är utrett att en insemination eller befruktning utanför kroppen har utförts med hans spermier under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen.

Rättens bedömning

Presumtionsgrunder

När Thomas Mourad föddes hade Thomas Lassen avlidit. Eftersom barnet inte heller kan ha avlats innan det att han avled kan presumptionen i 1 § inte användas för att fastställa faderskapet.

Vad gäller bestämmelsen i 8 § krävs för att denna ska vara tillämplig att Thomas Lassen lämnat sitt samtycke till befruktningen. Av de handlingar som getts in till tingsrätten framgår att Thomas Lassen har lämnat sin sperma till kliniken i Ryssland och att han varit medveten om att sperman skulle användas för att skapa ett embryo som senare skulle planteras in i Marina Mourad.

Ett samtycke är dock ingen ögonblicklig handling som inte kan återtas. Tvärtom måste ett samtycke till behandlingen föreligga under hela behandlingstiden, inte bara när sperman lämnas utan också när embryot sätts in i moderns kropp, se NJA 2015 s. 675.

I nämnda rättsfall anförde Högsta domstolen också följande.

Ett samtycke gäller normalt tills vidare, men det kan helt visst begränsas i tiden. Detta kan ske genom att samtycket antingen tidsbegränsas eller återkallas. Genom att samtycket tidsbegränsas undviks den oklarhet som kan uppstå beträffande hur länge ett samtycke kan anses bestå. En sådan begränsning har i förarbetena ansetts vara en lämplig ordning. Ett samtycke kan även återkallas, och detta torde kunna ske formlöst. Om en behandlande läkare har fått del av samtycket direkt av mannen eller genom kvinnan med mannens vetskap, så torde en verksam tidsbegränsning respektive återkallelse normalt böra förutsätta att även läkaren får del av begränsningen eller återkallelsen.

I målet står alltså klart att Thomas Lassen lämnat ett skriftligt samtycke till behandlingen i ett inledande skede. När behandlingen fullföljdes hade Thomas Lassen avlidit. Frågan är då vilken betydelse detta får för samtyckets giltighet.

Som en allmän utgångspunkt gäller att rättshandlingar som en person företagit fortsätter att gälla efter det att personen avlidit. Rättshandlingskapacitet för den avlidne övergår då till delägarna i den avlidnes dödsbo. Det står klart i målet att något samtycke från dödsbodelägarna till insättningen av embryot inte inhämtats. Det skulle visserligen kunna hävdas att det inledande samtycket från Thomas Lassens sida skulle kunna vara gällande till dess det återkallats av dödsboet. Tingsrätten anser dock att samtycket till aktuell behandling är av så stark personlig karaktär att det inte går att likställa med andra rättshandlingar som den avlidne lämnat under sin levnad. Vidare har det i förarbeten framförts att det förutsätts att mannen som samtyckt till

befruktning också är vid liv vid genomförandet av behandlingen (se prop. 1987/88:160 s.22).

Som tidigare anförts måste också ett samtycke föreligga under hela behandlingsprocessen. Genom att fortsätta densamma efter det att Thomas Lassen avlidit har Thomas Lassen i praktiken berövats sin rätt och lagliga möjlighet att återkalla sitt samtycke. Det kan t.ex. inte uteslutas att Thomas Lassen hade sett annorlunda på frågan om att bli förälder efter att han genomgått en svår covid-infektion, om han överlevt densamma. Detta kommer ingen någonsin att få reda på. Mot bakgrund av det anförda anser tingsrätten att det samtycke till behandlingen som Thomas Lassen gett får anses ha upphört att gälla vid hans död. Något giltigt samtycke till behandlingen har alltså inte funnits när embryot sattes in i Marina Mourad. Thomas Lassen kan därför inte heller på denna grund förklaras vara far till Thomas Mourad.

Annan laglig grund för fastställelse

Som ovan angetts ska faderskapet också fastställas om det är utrett att en insemination eller befruktning utanför kroppen har utförts med en mans spermier under den tid då barnet kan ha tillkommit och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har tillkommit genom behandlingen.

När bestämmelsen om detta infördes i föräldrabalken på 1980-talet fanns även här ett krav på samtycke från fadern. I förarbetena till bestämmelsen anfördes att detta fick till följd att om barnet tillkommit genom en behandling utan samtycke och den biologiska fadern inte ville erkänna faderskapet saknades lagliga möjligheter att fastställa faderskapet. Bestämmelsen ändrades dock i början av 2000-talet och kravet på samtycke togs bort. I propositionen anfördes som skäl för detta bl.a. följande (prop. 2004/05:137 s. 53).

Regeringen anser dock att barnets bästa och barns rätt till kunskap om sitt ursprung numera bör väga tyngre. Fastställandet av faderskap bör lika mycket ses som ett intresse för barnet. Det ligger, oavsett faderns inställning, i barnets intresse att faderskapet fastställs. Genom att faderskapet fastställs får barnet, förutom kunskapen om sitt ursprung, också rätt till underhåll, arv och faderns namn. Det är olyckligt om barn

som har kommit till genom assisterad befruktning får ett i dessa avseenden sämre läge än andra barn. Enligt regeringen är en rimlig utgångspunkt att faderskapet för ett barn skall kunna fastställas genom dom, oavsett hur barnet har kommit till. Att det ibland kan vara svårt att identifiera en privat spermagivare bör inte hindra att det ändå finns möjlighet att försöka få hans faderskap fastställt.

Utifrån lagtexten borde då möjlighet finnas att fastställa att faderskapet för Thomas Mourad. Tingsrätten anser dock ändå att så inte ska ske.

Vid lagens tillkomst var siktet inställt på att lösa situationer där formellt samtycke inte funnits. Man ansåg inte heller att de skäl som anfördes när lagen infördes på 1980-talet längre gjorde sig gällande. Det verkar dock inte ha förefallit lagstiftaren att sperma från avlidna personer i framtiden skulle kunna komma att användas för att avla barn. Ett skäl till detta kan givetvis ha varit att tekniken på den tiden inte var så långt kommen som den är idag. Ett annat att verksamheten som sådan inte är tillåten enligt svensk lag eftersom eventuell nedfrusen sperma idag förstörs när en donator avlider. Det förtjänar också att framhållas att lagstiftaren i andra lagstiftningsärenden tagit avstånd från användande av en avlidens persons spermier eller ägg för insemination eller befruktning utanför kroppen. Detta då det bl.a. ansågs kunna riskera den humanistiska människosynen. Lagstiftaren ansåg också att det inte kunde uteslutas att en sådan åtgärd skulle få negativa psykologiska konsekvenser för barnet om det fick veta att den genetiske fadern eller modern varit avliden vid befruktning (se prop. 2001/02:89 s. 44).

Beträffande det ovan citerade förarbetsuttalandet anfördes att ett skäl till att tillåta fastställelse av faderskap där samtycke inte förelegat varit att ge barnet rätt till underhåll. Detta gör sig så klart inte gällande beträffande en fader som är avliden redan innan det att barnet föds. I stället är det snarare frågan om rätt till namn och arv som gör sig gällande i detta fall. Tingsrätten noterar dock att denna rättighet inte är ovillkorlig eftersom någon sådan rätt inte föreligger om barnet tillkommer genom legal spermadonation i Sverige.

Vad gäller arv finns regler i såväl föräldra- som ärvdabalken som reglerar detta. Arv tillkommer barn som antingen lever när fadern avlider eller som ännu inte fötts men som avlats innan faderns död. Dessa bestämmelser är gamla och speglar så klart inte bara lagstiftarens avsikt utan också det faktum att det när lagen skrevs inte var möjligt att avla ett barn efter det att mannen avlidit.

Att nu tillåta fastställelse av faderskap i situationer där befruktning utanför moderns kropp skett efter det att mannen avlidit skulle enligt tingsrätten kunna få stora konsekvenser, inte minst arvsrättsligt. När en person avlider ska snabbt fastställas vilka arvingar den avlidne lämnar efter sig. Dessa personer förvaltar därefter dödsboet fram till dess att arvskitte sker. Det är ett allmänt intresse att dödsbon avvecklas så snart det kan ske.

Att lagen tillåter att ofödda barn har arvsrätt medför i dessa sammanhang inget större problem eftersom deras existens tämligen snabbt kan fastställas efter det att dödsfallet inträffat. Så blir givetvis inte fallet om även barn som tillkommer lång tid efter dödsfallet skulle få faderskapet fastställt och därmed tillerkännas arvsrätt. I nu aktuellt fall har barnet fötts ett drygt år efter det att Thomas Lassen avled. Som Jenny Sivén-Lassen pekat på är det dock naturligtvis möjligt att ytterligare embryon finns nedfrusna som i framtiden skulle kunna ge upphov till ytterligare barn som Thomas Lassen är biologisk far till. Huruvida sådana barn ska ha rätt att få faderskapet fastställt och därmed bl.a. tillerkännas arvsrätt är en frågeställning som lagstiftaren uppenbarligen inte tagit ställning till. Frågeställningen innehåller såväl etiska som lagtekniska överväganden och bör därför inte besvaras genom praxisbildning av domstol, särskilt i ett fall där lagstiftaren av just etiska skäl tidigare tagit avstånd från möjligheten att använda avlidna personers spermier eller ägg vid assisterad befruktning. I stället är detta en fråga som i behörig ordning bör utredas och debatteras inom ramen för ett lagstiftningsarbete.

Tingsrätten anser därför att den nu gällande lagtexten ska ges den tolkning att den avser barn som fötts innan det att fadern avlidit, avlats innan dödsfallet eller som

tillkommit genom befruktning utanför kroppen/inseminering som skett vid en tidpunkt då fadern var i livet. Eftersom så inte var fallet när embryot planterades in i Marina Mourad kan faderskapet inte heller fastställas med stöd av 1 kap. 5 § föräldrabalken.

Konventionsgrund

Den sista frågeställningen som tingsrätten har att ta ställning till är om det faktum att svensk lag, enligt tingsrättens tolkning, inte medför att faderskapet kan fastställas utgör ett brott mot Thomas Mourads rätt till skydd för sitt privatliv enligt barn- och europakonventionen. Högsta domstolen har nämligen i NJA 2019 s. 504 erkänt en utländsk dom gällande moderskap trots att lagliga möjligheter för detta inte fanns vid tidpunkten för domen. Domstolen anförde bl.a. följande.

A.L. lever sedan knappt fyra år tillbaka i Sverige utan några rättsliga företrädare. Han har därmed sin hemvist i Sverige. Det har fastställts att J.O. är A.L:s far. A.L. har på så sätt tillerkänts familjerättslig status i Sverige i relationen till J.O.

A.L. har under sina fyra år i Sverige byggt upp ett familjeliv tillsammans med den tilltänkta modern E.L. Hans relation till henne har blivit en praktisk realitet. A.L. har inte fått denna familjerättsliga relation erkänd av svenska myndigheter. Detta påverkar hans identitet och hans rätt till privatliv på ett ingripande sätt. Nackdelarna för A.L. är sådana att han får anses ha rätt att få sin familjerättsliga relation till E.L. erkänd i Sverige (jfr p. 34 och 35). Ett sådant erkännande krävs också för att principen om barnets bästa ska kunna tillgodoses...

Slutsatsen blir att i ett fall som A.L:s det för närvarande i svensk rätt inte finns något annat sätt att tillgodose hans rätt till privatliv och uppfylla principen om barnets bästa än att erkänna den amerikanska domen i Sverige. Den negativa inställningen till surrogatmoderskap i Sverige bygger bl.a. på det viktiga förbudet mot handel med kvinnor och barn och på tanken att lagstiftningen principiellt inte ska underlätta surrogatarrangemang i utlandet. Detta får dock i ett enskilt fall inte väga tyngre än principen om barnets bästa och barnets rätt till privatliv.

Enligt tingsrätten föreligger en principiellt viktig skillnad i detta fall från det som Högsta domstolen prövade. I Högsta domstolens fall var det fråga om ett barn som levde tillsammans med vuxna individer som rent faktiskt utgjorde dennes familj och trygghet. Genom att denna familj inte lagligen kunde erkännas fick barnet inte tillgång till de rättigheter och den trygghet som andra barn i liknande situationer har rätt till. I

det fall tingsrätten har att pröva gör sig sådana omständigheter inte gällande eftersom Thomas Lassen är avliden. Det finns alltså ingen försörjningsskyldighet, vårdnadsansvar eller annat som tillkommer en förälder som Thomas Mourad förnekas genom att faderskapet inte fastställs.

Att erkänna barn tillkomna genom s.k. postmortal reproduktion kräver som ovan anförts överväganden, bl.a. av etiskt slag som rimligen bör ske av riksdagen och inte av domstol. Det är därför tingsrättens slutsats att det inte kan stå klart att en vägran att erkänna faderskapet i detta fall skulle utgöra ett brott mot Thomas Mourads rätt till skydd för sitt privatliv. Det saknas därmed förutsättningar att även på denna grund fastställa faderskapet.

Det ovan anförda leder därför till slutsatsen att Thomas Mourads talan ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-02)

Överklagandet adresseras till Svea hovrätt men ska ha kommit in till tingsrätten senast den 26 maj 2023. Prövningstillstånd krävs.

På tingsrättens vägnar

Fredrik Nydén

I avgörandet har rådmannen Fredrik Nydén samt nämndemännen June Nordahl, Christian Wagner och Irene Ångström deltagit. Rätten är enig.

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se